

Sanctuarium

Paoletti, Agostino

Coloniae Agrippinae, 1677

In Festo Purificationis. Celebratur humilitas B. Virginis, quæ cum non esset legi Purificationis subjecta, nihilominus per actum humilitatis inter alias mulieres comparere voluit in templo ...

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55680)

SERMO TERTIUS
IN FESTO
PURIFICATIONIS B. MARIE
VIRGINIS.

Postquam impleti sunt dies Purgationis MARIE secundum legem Moysi, tulere
Iesum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, Luc. 2.

Homo inter omnes divitias suas nihil
opulentius possideri, nec ornamen-
tum aliquod habere elegantius po-
test, quam ipsas animi sui virtutes &
excellencias. *Virtus est hominis interioris pulchri-
tudo*, inquit S. P. Augustinus. Fama homini bal-
sami loco inservit, unde immarcescibile & æter-
num reddatur nomen eorum, qui se per actio-
nes heroicas illius veros probant esse possesso-
res. Sic gloriosa in posterorum mente indelebili-
ter vivit Philippi Macedoniæ Regis erga Ni-
canorem (*Qui omnibus in locis quantum poterat
Philippo insidiabatur*) exhibita clementia. Au-
gustinus pro Diomedis servi sui defensione, vitam
suam extremis mortis periculis exponentis in-
credibilis affectus patetnæ propensio: Pollionis
quoque reum a rigorissimi supplicii sententia
liberantis ingenio misericordia. Denique illa Ju-
stiniani Imperatoris, qui Vitigem infestissi-
mum inimicum suum, Belisarii in infelici præ-
lio factum captivum ad se confugientem tan-
quam verus amicus Constantinopoli affectuo-
sissime excepit, & ab omni periculo secutum red-
didit insignis mansuetudo, & Christiano Prin-
cipe dignissima charitas æterna post se relin-
quens gloriolæ memoriæ vestigia. Sic quoque
mundus hæcenus obliviscere minime potuit Ma-
gnanimitatis virilisque roboris à Thionide
Scytarum Regina exerciti, quando cum Cyro
totius Asiæ terrore intrepidè dimicans, rupto &
fugato Cyri exercitu, gloriosam ab eo retulit
insignis victoriæ palmam. Generositati Ly-
curgi univèrsæ acclamant historiæ, eo quod
cum ferocissimo quodam Leone præliatu-
rus, licet omnino solus & inermis in arena
consisteret, animo tamen non despondit, sed

pallio in faciem Leonis coniecto, & circa
collum obvoluto, eundem contexit, & omni-
no ex sanguinem coram pedibus suis prostratum
victoriosus reliquit. Etiamnum Roma glo-
riari de Horatio Cocleite minime desistit, quod
animo fuerit intrepido, ut solus in ponte quo-
dam inimici exercitus furorem sustinere mi-
nimè dubitavit. Nec temporis longævitas
ara, seta, & marmora, aliàs facile atterunt,
Papirii pueri, qui Præteritus alias dicitur,
eximiam prudentiam sub oblivionis lapidum
sepelire potuit, eò quod à matre sua curiose
interrogatus. *Quid eo die in Senatu adfuit* su-
ne iurandum de non relevando secreto vio-
laret, seque ab importunitate matris conne-
ret, sapienter hac & ingeniosa responsione
matrem dimisit, dicendo: Deliberatum est
utrum è duobus pro majori Republicæ utili-
tate eligi posset, an, ut una mulier deinceps
duos maritos, an verò unus maritus duas sibi
uxores copularet. Porro qui sub Maris ve-
lo militavit à Lacedæmonum Rege Cleomene
prudentiam docentur, qui post pactas cum Gre-
cis septem dierum inducias tertia eadem nocte
quando sine ulla cujusvis adversi suspitione,
cuncti animi quietis profundo jacebant somno
sepulti, eosdem aggressus ex improviso nil mi-
nus cogitantes, quosdam captivos abduxit, a-
liis omnibus internecioni traditis. Tandem ve-
rò adversus Græcos de fidei violatione ruptis
pace lamentantes, se prudenter tutatus est di-
cendo non de noctibus, sed de diebus tantum
se pepigisse. *Supremis diebus in inducias dicitur pepi-
gisse, de noctibus nullam provus fecisse mentionem.* Ebor
Prodigium etiam stuporis dici meretur fumus
admiranda illa Salomonis sapientia, quæ in illius & sibi
de. 317

D. P. Au- gust. in e- pist.
Bapt. Fulg. l. 5. Andr.
Ebor. de humanit. Et clem. fol. 280. Fulg. l. 5.
Guidis ex emplor. lib.
Bapt. Fulg. lib. 3.

Handwritten text on the left page, including a large 'X' and some illegible characters.

decisione litis emicuit, qua duæ matres contende-
bant utrius, tanquam veræ matris, filius
esset ab utraque præsentus, dum litem hanc de-
terminavit jubendo ut filius gladio in duas par-
tes dissectus, inter utramque præsentam ma-
trem divideretur: *Dividite infan-tem vivum*
in duas partes, & date dimidiam partem uni, &
dimidiam partem alteri, cui Salomonis sen-
tentia una mulierum illarum minimè acqui-
escens, se veram pueri illius matrem esse e-
videnti argumento comprobavit. Præterito-
rum seculorum prius extingueretur memoria,
quam atramenta, & chartæ admirabilem Eli-
zabethæ Thuringæ Landgraviæ, enarrare
cessent æquanimitatem, & tolerantiam, quæ
Principe Ludovico marito suo mortuo, non
solum à Principatu omnibusque illius Domi-
niis exturbata, sed & cunctis facultatibus suis
exuta extremæ mendicitatis miseriam invicto
proflus corde superavit, omnes adversæ
fortunæ imperus intrepide fortitudinis scuto
generose repellens, Philippus II. Hispania-
rum Rex potentissimus felicitatem, & Coro-
næ suæ amplissimam Majestatem, quam cæ-
lo ita disponente in cunis invenit, vix gusta-
vit, quin potius à numero vario-
rum morborum, graviumque infirmitatum ipsum
continuo infestantium exercita in lectulo suo
obfessus, malis hisce omnibus pectore tole-
rantia atque fortiter resistebat. Conspiranti-
um variarum stellarum conjuratio Mauri-
tium Imperatorem Constantinopolitanum
in varia deturbavit ærumnarum præcipitia,
adeo ut Imperio exutus, à Phoca incarceratus,
filiis suis in ejus conspectu unâ cum con-
juge sua crudeliter occisis, veluti scopus ad
calamitatum eum impetentium sagittas fa-
ctus, tandem ignominiosæ morti per sen-
tentiam fuit adjudicatus; cum tamen inter
hæc omnia calamitatum generum ipse sub hu-
manæ fragilitatis pectore chalybea, ænea-
que præcordia se habere demonstrans, oculis
in cælum sublatis incessanter clamavit. *Insuper*
es Domine, & rectum judicium tuum. Deni-
que fuerit hæcenus celebrata & deinceps sem-
per in immortalitatis templo ob temperantiam
suam per omnia sæcula declamabuntur & con-
servabuntur nomina Apollonii, Litanæ & Ca-
tonis superioris nomina Aniani Episcopi Ale-
xandri, & Nicetæ Martyris, qui perpetuæ ca-
stratis conservandæ amici fuerit considerati,
in æterna semper vigeant memoria. Peri-

clis quoque Atheniensis, quia Ephebus Ale-
xandri Magni fuit, nomen ob ejus invictam pa-
tentiæ immortalitatem fama florebit. Propter di-
vitiarum mundi hujus contemptum Nivardus
junior S. Bernardi frater, & Paulus Æmilii
sempiternam sibi laudem comparare. Deni-
que Philocratis, qui servus Caii Gracchi exti-
tit, & Diogenis Cynici ob insignem erga ma-
jores suos fidelitatem exhibitam comparata
encomia, sicut & Carneadis, atque Demosthe-
nis partas per facundam in perorando eloquen-
tiam egregias laudes nulla unquam oblitera-
bit oblivio. Atque ideo quis unquam inficia-
ri potest, quin animi virtutes donorumque præ-
rogativæ hominis sint maximus opulentusque
divitiarum thesaurus? *Virtus est hominis interio-
ris pulchritudo.*

2. Verum enimvero quid de Beatissima
Maria Virgine dicemus, cujus virtutes exi-
miæ, & heroicæ prærogativæ tantopere à
Sanctis Patribus declamantur, celebrantur à
Doctores, prædicantur à Prophetis, à san-
cta Dei Ecclesia solemnizantur, totum deni-
que mundum in stuporem, & extasim, An-
gelos verò in devotissimam reverentiam rapi-
unt? Ipsa profectò non unam duntaxat, sed
infinite animi virtutes, gratiasque felicissimè
possidet, quæ fortunatam ejus animam om-
nes obsequiosissime affectantur, & elegantissi-
mè adornant. *Nihil est virtutis, quod in te non
resplendeat* (inquit devotissimus Bernardus) *Et
quidquid singuli habuere sancti, tu sola possidisti.*
E quarum virtutum numero illam hodie in
sacro templo unica humilitas superbissime ad-
ornat. Unde Guaricus Abbas ait: *Quis non
miretur quam in die Purificationis Maria osten-
taverit humilitatem, dum qua Angelis purior
erat, quasi à sordibus emundari indigeret, purifi-
cationis remedium ad eas abstergendas assumpsit
sic? O pretiosissima Humilitas! O Eximia
Deipatæ virtus! O Humilitatis Theatrum Ma-
riæ.*

3. Quo sine homo Christianus magnis cum
sudoribus, & laboribus universum in semet-
ipso congregavit virtutum collegium, si hæc
postea minimè sint solidata in basi, & funda-
mento humilitatis, quæ à sancto Bernardo vo-
catur *Fundamentum virtutum?* Cui conso-
nat S. Gregorius dicens: *Origo virtutis humi-
litas est, illam nobis virtus veraciter pullulat,
quæ in radice propria, id est, in humilitate per-
durat.* Verè namque humilitas vena quædam
D 3

Valer.
Max. l. 5.
Et Sabell.
l. 9. idem
l. 2.
Ebores.
fol. 657.
idem fol.
184.
Fulg. l. 8.
Sabell. l. 1.

D. Bern.
in Salve
Regin.
serm. 4.
Guaric.
Abb. l. 1.
de Sacer.
Regul.
Mariæ
cap. 15.

D. Bern.
de conf.
lib. 5.

licet

D. P. Aug. epist. 58. Chry. post. 10. ho. 33.

mineralis est omnium virtutum. Atque ideo Sanctus Pater Augustinus optime advertit, nosque monet humilitatem. *Eus quoddam transcendentalis esse, eo quod in cunctis ipsa reperitur virtutibus, quæ nisi humilitatis sale condiantur, insipidæ evadunt: Humilitate omnia facta nostra condiantur.* Sanctus Chrysostomus egregio illam encomio adornat, dum illam *Principium beatitudinis* appellat. Cui sanctus Gregorius ulterius addit quod sine humilitatis medio, finem suum ultimum, id est, visionem beatificam nemo hominum adipiscitur, dum inquit: *DEVM non nisi humiles contemplari possunt.* Qui insuper subdit, virtutem Humilitatis hac esse prerogativa præditam, ut vilissimum terræ vermiculum ipsimet Deo similem reddere possit: *Humiles, dum se desiciunt, ad Dei similitudinem ascendunt.* Idem quoque Doctor ulcenus affirmat humilem ad eam usque excellentiam pertingere, ut supra Dei Majestas ad ejus se pedes prosternere videatur, veluti eundem reverenter adoratura: *Humilitas, inquit, virtus magna, cui etiam Divinitas Majestas se inclinat.* Bini vero quod si ejusmodi effectus in vulgarem quandam creaturam redundat per humilitatem talem, quæ omnes perfectionis titulos, quibus in gradu heroico reddi possit celebratissima, secum minime adferat, quid de Beatissima semperque Virgine MARIA dicemus, cujus humilitas ab omnibus gradui sanctitatis heroico & summo debitis prerogativis significata fuit, quæque in omni perfectionis genere perfectissima exiit, quam proinde inter omnes cæli terræque creaturas sanctus Hieronymus omnium dignissimam pariter & perfectissimam esse deprædicavit? *In comparatione Manus Domini nulla Creatura invenitur perfecta, quamvis eximia virtutibus comprobetur.* Imo si omnia humani corporis membra verterentur in linguas, imparia nihilominus foreat ad adumbrandum duntaxat minimum quemvis incomparabilis humilitatis suæ actum: *Si nostrum omnium membra verterentur in linguas, eam laudare sufficeret nullus, inquit Sanctus Hieronymus: Quapropter aliqua tantum Scripturæ loca in medium hoc discursu adducere decrevi, quibus, veluti lumine, uti possim ad investiganda Marianæ humilitatis vestigia.*

D. Greg. c. 27. moral. in Iob. c. 27. idem in past.

Idem ser. 37. in Cont.

D. Hiero. in serm.

Idem in ser. de Assumpt.

lum malum impunitum remaneat, Deus seipenti infernali, utpote qui Evam in Paradiso terrestri ad Divini Præcepti transgressionem instigaverat, hoc multis nominibus juste promeritum iaculis supplicium: *Moliet ipsa conteret caput tuum, sit vice vestu tu continuas calcaneo ejus stues infidias: Et tu insidiaberis calcaneo ejus.* Ubi specialiter advertendum est, quod Deus verballa non de Eva, sed de MARIA intelligi velit, prouti Sanctus Hieronymus exponit, dicens: *Non intelligitur de Eva, sed MARIA.* Atque ideo non dixit: *Inimicitiam pono de præsentu, sed penam de futuro: Ne ad Evam pertinere videretur, sed ad illam acque mulierem, que Salvatorem erat paritura:* Quasi diceret, MARIA caput tuum confringet, tu vero calcaneo ejus insidiari non desines. *Calcaneo:* Cur non potius dicit, *Calcaneo, vulsi, peccati, sordi, corpori, vita, capiti?* Multa à læcis expostionibus in medium adducuntur expostiones, & quibus Dionysius Cathusianus dicit: *Insidiaberis calcaneo quod id est, mordere eam conaberis in inferiori parte pedis ipsius.* Glossa interlinearis, inquit: *in parte animæ que gaudet carnalitate.* Lyranus ait: *Quia non potest elevari se ad modicum in superiori parte.* Abulensis vero exultat, quod cum calcaneus sit ultima pars corporis, per illam intelligatur ultimum vite nostre momentum, calcaneo, id est, sui insidiaberis, quodque in illo articulo Dæmon homini atrociores, quam quovis alio tempore situat insidias, sperans se illum tunc superaturum. In MARIA autem simile quid attentate non præsumpsit, aut certe itro tempore conatu id fecit, si fecit: *Sic etiam forte tenendum est, quod Beatam Virginem tentaverit, nihil prevalens.* Alii autem opinantur, quod sicut caput nobis superbiæ repræsentat: *In capite enim est elatio.* Ita pariter (quia oppositarum eadem disciplina) per calcaneum humilitas significetur. Per calcaneum extremam corporis partem, humilitatem. Quod alii confirmant, dicentes: *Calcaneus ultima corporis pars, humilitatem significat.* Unde cum Deus dæmonem comminatur: *ipsa conteret caput tuum, idem elationem ac si dixisset: Maria erit quæ tuam supplantabit elationem, & superbiæ tuam reprimet:* Sæpens autem e contra Marianæ humilitati, quæ excogitare poterit, molietur infidias, utpote que

4. Quandoquidem justo Dei judicio Nul-

qua sicut & Mariæ valde familiaris est & prædilecta, ita Dæmoni summe est exosa. Hæc torquet serpentem, Mariam verò magnificat. Quantum Dæmon illam abhorret, tantò illam MARIA majori semper in pretio habet. Quantum enim ille superbe se erigit, tantum ista se humiliter, & profundè inclinât, & deicit. Unde Fulbertus Episcopus inquit: *Si interrogerur in quo serpentis caput ipsa contrivit, nimirum in eo, quod humilitatem Deo sacrificavit.* Non equidem ignoro Achillem Thetis & Pelei filium utpote qui à matre sua in Stygia paludis aquas immerisus fuerat, in nulla corporis parte vulnerati potuisse. At verò, quia Calcaneus, ex quo mater Achillem aquis immergens, eum apprehendens tenebat, ab aquis prædictis humectari, materna manu impediente, non poterat, ideo tamen ex omnibus corporis partibus aliis impene-trabilis lædi, aut vulnerari non potuerat, solus tamen Achillis calcaneus ea virtute præditus nequaquam fuit. Unde Hecuba Coniux Priami ob occisos ab Achille duos filios Hec-torem, & Troilum, adversus eam indignata, atque in vindictam parata, ad prævalendum contra illum hoc sibi stratagemate viam paravit. Advertens enim Achillem Polyxæ filia suæ amore captum esse, ei indicari fecit hanc ei in conjugem dandam esse, dummodo præliis deinceps desinere omnique belli mori-nantium remittere vellet; ut autem strata-gema conceptum felicem optatumque sortire-tur effectum, illud secretum, occultumque ser-vare omni studio contendebat. Unde ei, ut nocte sequenti Apollinis Timbræi templam juxta moenia Trojana situarum adiret persua-sit, eo quod eo in loco torum negotium re-solvendum, & terminandum foret, id quod Achilles promptissimo animo fecit, promissit, & re-ipsa exequendo complevit. Paris autem He-cubæ filius retrò altare quoddam clam latens, oportunitatem istius dandi & exequendi strata-gematis tempus nactus veluti arcus tractandi ex-pertissimus erat, Achillem jam genuflexum sagitta quadam in calcaneo graviter vulnera-vit, occidit, ac tandem in Sigæo Trojæ pro-montorio sepelivit. Veruntamen fabulosa hæc umbra, Catholica veritatis lumini cedant & ve-niant: Beatissima Virgo Maria Divina gratia mediante, de qua Chryostost. ait: *Gratia Dei in-victos facit; vel, Gratia Dei est murus inexpug-*

nabilis, se à Diabolicarum insidiarum sagit-tis præ Achille incomparabiliter magis impene-trabilem reddidit. Novellus equidem Paris astutiam suam arcum dedita opera ad illam in humilitatis calcaneo vulnerandam expedire poterat, verum sagittæ ejus in vanum, utique & effectu profusè irritò ejaculatæ fuissent. *Quia Maria tota se infudit plenitudo gratia, in-*quit Hieronymus. Apud hoc loco mihi occurrit quod de S. Machario Abbate scriptum repe-riro. Hic enim cum tam ad sporculas contenden-das, quam etiam ad fugiendum, quod statui re-ligioso perniciosissimum est, otium, aliquos palmarum manipulos à palude quadam expor-tasset, accidit quod inimicus hominis eidem appatens falce quadam eum invadere, gravissi-mèque lædere comminatus fuerit, verum irri-to profusè, vanoque conatu. Hicce etenim verbis eum adoriebatur. O Machari, magnam mihi suscitatis bellorum, certaminumque inquie-tudinem, & quod in ea me quam maxime tor-quet, & affigit, hoc est, quod scilicet viribus ca-ream, atque talentis quibus te vincere, tibi que prævalere aliqua ratione valeam. Scito ete-nim nihil esse eorum, in quibus temetipsum ad Dei gloriam exercere soles, ad quod ego me-non majori cum rigore, & punctualitate ad-hibeam. Quod si enim tu jejunas, ego à primo creationis meæ momento cibum mi-nimè gustavi. Tu integras noctes insomnes ducis, nec ego unquam vel minimo momen-to somno indulgeo. Tu castitatem semper observas, ego autem nullam unquam huic vel modicum præjudicantem actionem commit-to. Tu mundi hujus bona contemno, quibus ego quoque nullum unquam affectum applicui. Tu corporis membra disciplinis maceras, & abstinentiis attenuas, ego verò gehennæ flammis æternum crucior, & torqueor. In hoc solo me superas, in quò ego quoque tibi effecti-vè ultro cedo, nimirum quod humilis sis, & parvus in oculis tuis, in hac enim virtute nul-lum ad dimicandum tecum campum reperio, in quo aliquam contra te prævalendi spem præsumere ausim. Verum enim vero Macha-rii humilitas comparative ad humilitatem Ma-riæ considerata, est velut umbra compa-rata ad solem. Atque ideo serpens infernalis id quod Deus prædixit: *Tu insidiaberis cal-* caneo ejus, executioni audacter mandat, cer-tè namque fulmina sua obruta ac infirmata est.

D Hier.
serm. de
Assump.
Petr. de
Natal. in
vita S.
Mach. lib.
2. c. 35. fol.
24 col. 4.

Andr.
Gellom.
in Theof.
caest. c.
18 fol. 103

Cam. c. 7.

esse deprehendit. O ingentem virtutem! O heroicam magnæ Dei matris humilitatem!

5. Etenim quandoquidem de calcaneo nobis hæcenus sermo fuit, nunc quoque totius pedis delineationem, & symmetriam observemus. Hic enim adeo venustus, est & elegans, ut sponsus cælestis se illum pro meritis sufficienter celebrare non posse putet: unde dicit: *Quam pulchri sunt egressus tui in calcamentis sua Principis!* Quis hic non obstupescat dum sponsum in acclamanda passuum pedis elegantia semetipsum totum se adhibere videt? Ergone in Maria nulla erat pars spectabilior, aut majori laude dignior? Pulchritudo utique non in gressibus aut pedibus, sed in vultu & reliqua corporis statura refidet. Unde celebris Aspasia fuit, quæ aurea coma, capillisque crispis exornata erat: Augustus quoque ab oculis extolitur, qui stellarum instar scintillare solebant. In Sabino quoque Maximini filio oris suavissima labia mire placebant. Laudem quoque singularem Zenobia à dentibus obtinuit adeo candidis, ut videns conchyle quoddam candidis margaritis refertum, referat videretur. Cleopatræ sermo adeo omnibus gratiosus esse videbatur, ut Cæsaris pariter & Pompei corda vulnerasse visus fuerit. Ephesionis quoque vultus magni æstimabatur, utpote qui præ ipsa Alexandri effigie majorem in se Majestatem præfererebat, ut proinde hoc vultus decore Darii mater ad eum humiliter venerandum haud immeritò fuerit permota. In pretio denique erat in Albio Tibullo membrorum, corporisque dispositio, eoque non minori, quam quo Athlantæ Jasonis filix elegantia æstimari solebat, de qua dici solet: *Symmetriâ omnium membrorum reliquas mulieres vincebat.* Cum igitur omnes hæc pulchritudines, & elegantia in Maria veluti brevi quodam compendio coadunata, simulque collecta fuerint, quanam causa hic subesse poterit, quod sponsus omnibus hisce venustatibus neglectis aut posthabitis, ad solam pedum gressuumque pulchritudinem explicandam sese applicuerit? *Quam pulchri sunt gressus tui, &c.* A proposito nostro neutiquam aberrabimus, si per pedem tanquam extremam corporis partem humilitatem intellexerimus, quæ utique dignissima erat, ut ab infinita ipsiusmet Dei faciundia super quaslibet virtutes alias ce-

lebraretur. *Licet pulcherrima esset Beata Virgo à planta pedis usque ad verticem capiti, tamen hæc tamen humilitas, quæ Mariam pedes, hoc est, gressus, ejus affectus cælocæti erant, ardentem cæli divino postore sui amorem excitavit.* Et qui quidem tamen non nesciam, Chaldaeorum loco *Ly gressus*, Ly legeret *pedes*, at tamen Lectionem nostram vulgarem præteritiorumque volo, quæ legit: *Quam pulchri sunt gressus tui.* Porro scite hoc loco perciperem de quibus gressibus hoc in loco loquatur sponsus cælestis, forte de illis, quos in primo immaculatæ Conceptionis suæ instanti fecit? aut de istis, quos ex utero materno prodians formavit? Aut verò de operum meritiorum gressibus, quibus per viam perfectionis inambulando in gratia divina continuo profectus? Quod me attinet sponsum de istis gressibus locutum fuisse existimo, quibus quædam sua discipula Elisabetha Zachariæ conjugem visitatura in Judæam summa eum acceleratione progressa fuit: *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione, & salutavit Elisabeth.* Hi enim gressus adeo obganter, atque concinnè erant, ut veluti magnetes omnium rapuerint oculos, totumque caelum in stuporem, cælestesque laudes adegerint: *Quam pulchri sunt gressus tui.* Etenim tamen hæcenus dicta vanissima sint, sub iis tamen lateans mysterium necdum sufficienter penetrare valeo, nisi prius Beatissimam Virginem allocutus fuero. *Bia igitur, O Maria, quid agis? Quovadis? Quoniam te tui rapisunt affectus? Ergone proficisceris ut formam quandam te longè inferiorem visites? An te Deimetrem esse ignoras? Multum profectò per omnem modum æstimationem tuæ personæ imminuis, tuæque majestati multum prejudicas.* Non convenit, ut is, qui major est, visitando incommodet; imò contrarium omnino fieri oportet. Hæc utique politica, quæ inter mundi hujus magnates quotide accurare observatur. Idque verum esse Elisabethæ cognatae tuæ admiratio probat dicentis: *Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini me ad me?* Certe non modicus ex parte tua, O Virgo sacratissima, favor fuisset, si postquam illa tibi prius Visitationis honorem, & reverentiam detulisset, tu illam eadem pro-

Æl. li. 12.
Var. Hist.

Quid.
Birurib.
Ziphil.
Dionys.

Micani
abbrev.
in Cas.
Theat.
Vit. Hu.
fol. 1190.

Æl. lib.
13. Var.
Hist.

visitationis honore fuisset, dignata. Absit, absit, inquit Beatissima virgo, nolo respicere nosse mundanos, ne istas nugas attendam mea me obligat humilitas. Cum igitur Beata Virgo quot gressus fecit, tot profundæ humilitatis actus expresserit, mirum non est quod illi Deo cui ob sapientiam, & scientiam infusitam, nihil mirum esse videretur, hi tamen gressus summam admirationem stuporemque attulerunt, ut proinde obtusescens dicat: *Quam pulchrius est quam humiles sunt gressus tui.* Id quod S. Ambrosius annotavit dicens: *Contuendum est, quia venit superior ad inferiorem, Maria ad Elisabeth: Decet enim, ut quædã castior virgo, tantò sit humilior.* Et quidem an non tibi profundæ humilitatis gressus esse videntur, quos hodie influit, dum ad templum velut purificanda propter, quæ purissima, & sanctissima erat? Teste S. Thoma Aquinate Doctoro Angelico dum ait: *Noscitur humilitas in purificatione, cum ea non indigeret.*

6. Enim vero ab uno extremo ad aliud, id est, ad pedum elegantia, ad comæ capillorumque pulchritudinem transgrediamur. *Vulnerasti cor meum in uno crine colli tui,* dicebat quondam sponsus, vel uti alii legunt: *Abstulisti mihi cor.* Citea quæ verba merito inquit aliquis, qua ratione fieri possit, quod crinis, vel capillus aliquis cor Dei vulnerate, aut penetrare possit, cum ad hoc effectus unicus capillus minimè sit proportionatus: Neque enim sagitta vinciri, aut ligari, nec vulnerari capillo potest. Non quidem adeò vehementer admiror, quod oculi quoque vulnerati dicantur: *Vulnerasti cor meum in uno oculo tuorum,* neutiquam admiror, quia id ratum non est, satis enim notum est oculorum obrutus valde esse penetrari. Nam de oculis basilisci inquit Platina: *Qua que visus inficiunt, in eis etiam solo visu animantia interimunt; quibus et ipsi quoque visu proprio basiliscus interimit.* Sic quoque adolescens quidam Virginis cuiusdam Christo desponsatæ amore captus ab oculorum ejus venustate in corde suo vulneratum se esse dicebat; quæ proinde oculos sibi eruebat, ne aliquod ei in anima damnum cocillarent: *Cum sanctimonialis quadam à petulantia quodam adolescente nimis procacter sollicitaretur ob oculos pulchritudinem coram ipso ad se accito eos sibi eruit.* At verò quod capilli quoque eadem, qua oculi sagetandi, fulgandi que virtute polleant nequaquam capio. Neque sponsus ad illarum generosarum mulierum heroicis actioes alludere posse videtur, quæ Maximiano

Imperatore Aquilensem urbem obsidente, matris suos omnes arcus chordas attrivisse videntes, *sibi ipsi capillos praeceiderunt, & ex ipsis funes arcuum fecerunt.* Cum quo igitur fundamento dicere sponsus potest? *In uno crine colli tui vulnerasti cor meum?* Brevis pro difficultatis hujus faciliore intelligentia, aliquale nobis Agidius Columna lumen subministrat, dum inquit: *Sagitta amoris vulnerasti cor meum in una affectionum tuarum.* Placet enim mihi ista paraphrasis; capilli enim affectus humanos, & à voluntate hominis dependentes actus significant; sic namque idemmet Agidius illud sponsæ encomium interpretatur: *Comæ capitis tui, id est, actus, & affectiones tuas, quæ radicanur in voluntate, cui competit nomen capitis.* Veruntamen quisnam in specie sit ille affectus, aut voluntatis actus, qui sponsi cor affert, & vulnerat, scire aveau. Rupertus Abbas per affectum illum Mariæ humilitatem intelligendam esse dicit, utpote quæ maximam habet cum capillo similitudinem: *In uno crine colli tui, id est, in nimia humilitate cordis tui, quem videlicet crinem semper unum vidi, quam humilitatem semper uniformem, & indeficientem esse conspexi; Et merito quidem: Quid enim uno crine gracilius, quid humilitate subtilius? Quid crine flexibilius? quid humilitate contractius?* Hic igitur Mariæ humilitatis capillus Deo adeo est gratus, ut cor ejus involat, & vulneret, neque oculis ejus aliquam distractionem, nec alterationem cogitationibus permittat; Quicquid enim videt, quicquid cogitant, aut meditantur oculi Divini, Mariæ humilitatis capillus est.

7. Veruntamen cum capilli sponsæ aurei sint, illos obsecro de novo æqua lance ponderemus, idque illa eisdem à Spiritu sancto attributa prerogativa, dum inquit: *Capilli tui sicut grege caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Itane? Ergone capilli capreis similes esse petibentur? Certè similitudo hæc æquali proportionem adaptatur, qua cancer luæ comparatur fortè per capreas, quibus sponsæ capillos assimilat, capreas Cretenses intelligis, quæ à venatore vulneratæ ad Dictamni herbam suam accipiunt confugium: Eiusque esculenti auxilio sagittam de adm. ejiunt, ut scribit Aristoteles. Aut fortè de capreis loquitur sylvestribus, quæ herbam venenolam à salutari discernere docet, ptout sanctus ille Anachoreta expertus fuit, cui quæ virulenta in vita erant ore discutiens, quæ immoxia noverat, eligebat? vel intelligitur de illis capreis, quæ in pontis*

Philip. Bergoni. in suppl. Chronic. lib. 8.
Agid. Column. lib. 8. fol. 10. A. in Cant. Idem ibid. lect. 16. fol. 15. c. 1. C.
Rup. Abb. ibi & Richard. de S. Laur.
Cant. c. 4.
Arist. lib. de adm. cap. & Hist. anim. lib. 9. c. 6. SS. PP. p. 3. c. 9.

Paolieri Sanctuale.

Plin. l. 8. c. 50.

Metaph. n. vit. S. Theophilus Lesb. ap. Sur. z. 6. Novemb.

Alian. z. 3. c. 31. Alex. M. ind. us. ap. El. l. 5. c. 27. Albert. M. anim. li. 2. in Origin. Plin. l. 10. c. 73.

Martinus Delvio in Cant. fol. 176. & 179.

Pelb. l. 5. Stell. p. 2. m. 1.

Cant. 6.

Plin. l. 2.

pontis alicujus angustia sibi mutuo obviantes à naturali atque congenita sive sagacitate sive instinctu edocta à lapsu ita se præservare norunt, ut una in pontem prono corpore prosternente alia super illa saliendo transeat. Altera procubuit, atque ita altera procleans supergressaque transiit. Fortè etiam de illis capreis sermo est, quæ in maris Agei Pharos insula generatæ cervis quidè in colore sunt similes, isdè tamen quoad magnitudinem incomparabiliter majores existunt: Cervis colore persimiles; majores autem magnitudinem; vel illas intelligit capreas, quæ in Insula Cephalonia commorantes hoc sibi proprium habent, quod ad sitim extinguendam ventus illis aquæ loco deserviat, Ore aperto exalte ventos recipientes sitim suam sedant: vel denique de illis, quæ in mamillis aquam quandam confervant, qua longam sedat hominis sitim, non modò præsens, verum etiam diu in futurum, quamvis modicè sumpta, quæ in Africa in Getuliæ provincia cõmorari perhibentur. Verum enim vero de nullo recensitarum caprearum genere Spiritum sanctum locutum esse existimo, quin potius de iis, quæ ascenderunt de monte Galaad. Hæ enim præ omnibus aliis magis sunt admirandæ, utpote quæ progredientes motus duos sibi mutuo profus contrarios faciunt: Ascenderunt, ergò progrediuntur in altum, de monte Galaad, ergò deorsum descendunt; Potius dicere debuilset: Ascenderunt ad montem, vel descenderunt de monte. O quam pulchra hic nobis insinuat proportio! Capilli uno eodemque tempore ascendunt & descendunt; quando è capite succrescentes in aera sursum se erigunt, quando verò postea longius excreverunt ex parte pilorum suprema deorsum de novo desuunt, sive descendunt. Tales erant Mariæ effectus, & cogitationes; quando enim ascendebat ad dignitatem matris Dei, descendebat de monte tanta celsitudinis ad ima humilitatis ancilla. Unde Pelbartus concentum hunc ad præsens propositum egregiè concludit dicens: Postquam Beata Virgo in tantum crevit, statim per humilitatem decrevere cepit, quia non matrem Dei, non Dominam mundi, non Reginam cæli, sed ancillam Deise appellavit.

8. Inter alias præclaras metaphoras, quibus sancti Patres qualitates, & perfectiones Mariæ repræsentant una est, quæ à candida luna desumitur: Pulchra ut Luna. Verùm dices fortasse videri tibi quod Mariæ prærogativæ hac cõparatione obumbratur potius, quàm illu-

strentur. Luna enim instabilitatis symbolum est, nunquam in eadem magnitudine diu perdurat, sed quæ nunc crevit, mox decrevit. Beata Virgo autem in fide, charitate, & gratia semper stabilis & constans permanit. Luna quoque instabilitatem refert: Stultus ut Luna mutatur: Depipara Virgo autem in omnibus suis actionibus prudentissima fuit, unde à sancta Dei Ecclesia sub hoc titulo, Virgo prudentissima invocari consuevit. Luna nonnunquam eclipsata cadorem suum amittit: Maria verò nunquam ne quidem per minimum temporis momentum divina gratia destituta fuit: In Luna nunquam se maculæ quædam produunt: In Maria autem ne umbra quidem culpæ alicujus unquam noxata fuit. Qua igitur ratione splendoris lunares venustatum & perfectionum Serenissimæ Imperatricis nostræ expressivi esse potuerit? Responderet in primis Agidius Columna: Propter factum, quia quæ fide cognoscimus videmus quasi in Luna mine Luna, quia ea non clarè apprehendimus Beatus autem Laurentius Justinianus dicit: Pulchra facta est ut Luna quando ex respectu decore tatis illustrata, à generationibus universis laudari caritur meruit. Innocentius Papa Tertius inquit: Qui jacet in nocte culpa respicit Lunam, accipitur Mariam, ut ipsa per Filium cor ejus ad omnem perfectionem illuminet. S. Basilus verò Beatum virginem Lunæ assimilari æstimat, quæ omnes rationes, magisque erimæ quæ de Luna confirmantur, prærogativæ, longè dignius Mariæ conveniunt, & adaptantur: Luna est decore oritur, mater voris, ministra humoris, demanatque maris, mensura temporis, & mulatrix aeris. Pottò alii Patres aliàs non minus graves, & fruentiarum pondere prægnantes rationes hujus comparationis in medium adducunt, quas in præfati brevitate causa pertransio, atentalque aures ad distinet audiendo harmonicos Davidis cytharædi concentus libens porrigo. Dicit igitur regius Psalter: Thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & resu in celo fidelis. Sapientissimus hic Rex præclarus eximia hujus Virginis ex stipe sua castitate qualitates in spiritu prævidens, illam Lunæ similem esse describit, sed Lunæ perfectæ: sicut Luna perfecta & plena. Videamus igitur quantum planeta hic, dum ad suam perfectionem, & plenitudinem pervenit, proprietatem præferat. Planeta hic, inquit Plinius, dum plenus est subito diminit, & quasi annihilari incipit. In æternum orbis plenus ac respuente nulla, humilis &

excessa Verè Luna plena, atque perfecta fuit Virgo Maria, gratia, meritis, omnibusque Spiritibus Sancti donis refertissima, nam instar Lunæ perfectæ dum ultima fuit perfectione imbuta, id est, quando Incarnationis Verbi plenitudinem in se concipit Majestatem suam deferens mox diminuta decrevit: *Orbe pleno, quia Spiritus sanctus supervenit in te: Repente nulla, quia respexit nobilitatem animæ suæ, Excelsa quia Mater Dei, Ecce concipies. Et paries solum: Humilis Ecce ancilla Domini.* Luna mystica, quæ in culmine perfectionem, & in prerogativarum plenitudine constituta, mox tuam excellentiam quasi amittis, & quæ Mater Dei es usque in abyssum, ferè dixistem, in nihilum usque te humilias. Unde meritò quis cum Richardo à S. Laurentio dicere poterit: *Maria Luna inferior Planetarum, id est, humillima omnium Sanctorum.* Vivacius autem id exprimit Cardinalis Hailgrinus dicens: *Pulchra ut Luna. Hic verborum ordo exprimit B Virginem, nam cum ipsa cum audisset sibi promissam tantam magnitudinem, quod foret mater Dei, sese minuit usque ad ancillam, & in hac diminutione concepit, & facta est Luna plena.* Verè tanquam Luna quædam olim in factio templo, hodie verò in mystico Sanctæ Ecclesiæ caelo apparet & manifestatur. Perfectionibus æternis, & puritate plena est, & tamen decrevit, dum velut alia puerperæ per consecutas legis Cæremonias in templum se purificationem concessit. *Virgo sanctissima quæ legis præcepto de purificatione non fuit adstricta, quia jussucepto femine non concepit, nec peperit, legis præcepto obtemperavit, ut præberet perfectæ humilitatis exemplum, inquit Dionysius Cartusianus.*

9. Certissimum est apud omnes quod nomina hominibus imponantur, ut sint proprietatum eorum expressiva. Nomina sunt tanquam rerum nota, inquit Tullius. Et Aristoteles libdit, quod nomen dicitur à notificando. Refert Laërtius Tætis & Pellæi filium Achillem appellatum fuisse, sumpta notione nominis ab, a, quod Græcè idem quod sine significat, & Chiles, quod cibis interpretatur, quasi sine cibo fuerit nutritus. Nam à matre sua Chiloni centauro datus ad nutriendum, ut magnum ei robur corporis conciliaret Leonum, aliarumque ferocium fetarum ab ipso captarum medullis & ossibus eundem nutritiv, & aluit. Hermes quoque dicitur est Timægestus, id est, terminus, quia fuit maximus Philosophus, maximus sacerdos, maximus Rex. Laërtius etiam hoc

nomine insignitus fuit, desumpta nomenclatura à lacteo Tulliano eloquentiæ flumine, prouti S. Hieronymus scribit. Verum enimvero quod si ullum hæc tenus nomen hunc finem in sui impositione spectavit, fecit id perfectissimæ calitatis à Deo inditum Sanctissimum Mariæ nomen; nam si illud juxta Hebraicam radicem consideremus. *Mar*, idem esse quod *gutta* vel *stilla*. Tam verò *Mare* interpretari poterimus. Quidam autem *gutta* vel *stilla maris* significat? Id ipsum ab Ecclesiastico edificamus, qui vitæ humanæ brevitatem demonstrare volens dixit: *Numerus dierum hominis quasi gutta aquæ maris, & sicut calculus arenæ.* Hoc igitur supposito nunc si placeat unam aquæ stillam, & unicum arenæ granum cum integra maris vastitate & amplitudine comparate, sic enim necessariò fatendum erit stillam aquæ & arenæ calculum veluti nihilum quoddam esse, idem igitur Ecclesiasticus vitam nostram esse asserit respectu æternitatis: *Quasi dicat, vitam hominis respectu æternitatis esse plane nihil.* Unde dum Beata Virgo hoc nomen Maria, id est, stilla maris, obtinuit, quasi ei dictum fuit, Tu in profundo humilitatis sensu ad eò in temetipsa immittens, & profunde ad eò submissa eris, ut quasi in nihilum, quo minus nihil excogitari nequit, redacta esse videris. O profundam humilitatem in nulla pura mundi creatura unquam hæc tenus visam! Hoc ad demissionis & humilitatis significationem esse apertissimum, nemo non viderit. Hæc enim ratione indicatur res valde exigua, cuiusmodi est existimatio, quam de se verè humilis habet; sicut gutta aliqua sicum tota maris immensitate comparatur, ferè nihil est: Cùm nemo nunquam ad eò humilis ut Beatissima Virgo exciterit, id eò nulli Maria nomen aquæ convenit, inquit Scriptor quidam modestus.

10. Hoc loco perspicue sese prodit intelligentia disparitatis in modo loquendi, quo duo facti Evangelistæ Matthæus, & Joannes de Magdalena loquentes utuntur. Illa enim refert quod dum Christus in Bethania in domo Simonis leprosi inter cæteros convivas mensæ accumbeter, Magdalena habitu pœnitentiæ amicta domum suam egrediens ad eandem Simonis domum se receperit sumptoque in manus vale quodam alabastrino unguento pretioso referto ad Christum propius accedens caput illius effuso super illud oleo intuxerit, & comam pretioso ejus odore profumaverit: *Matth. 2. Effudit super caput ipsius recumbentis: Al. 2.2.*

1369. D.
Hier.
Eccles. 7.
7.8.
Ludovic.
de Alcazar.
in A.
poc. c. 12.
adno. 2. fol.
458. col. 2.
D.
Matth. 2.
Al. 2.2.
B 2
ter

IOAN. 12.

ter verò Evangelista recenſet quod dum Chriſtus ante ſex dies Paſchæ in Bethania pariter eſſet, à Martha & Magdalena ad cœnandum in domo ſua una cum fratre earum Lazaro humaniter invitatus fuit? Dumque Martha menſe appa-
 randa præparandiſque delicatè cibus intenta eſſet, ſoror ejus Magdalena accepta libra unguenti pretioſi unxit pedes ejus. Obſervemus, obſecro, hoc loco differentiam in modo de eadem Magdalena loquendi utriuſque Evangeliſtæ, quod attinet hanc Salvatorem unguendi actionem Sanctus Matthæus illam communi nomine mulierem vocat dicens: *Accellit ad eum mulier: S. Joannes autem illam Mariæ nomine compellat, inquit: Maria ergò accepit libræ unguentiſſimi pretioſi.* Quod ſi mulier illa de qua Matthæus loquitur eademque Magdalena eſt, quam Joannes Mariam vocat, cur ille eandem Magdalenam mulierem, hic verò Mariam appellat. Num fortè Matthæus mulieris hujus nomen ignoravit aut oblivioni tradidit? Nolite id credere, ſiquidem id ſcribens aſſiſtentia gaudebat Spiritus ſancti. Sanctus Pater Auguſtinus hanc diverſæ appellationis hujus cauſam eſſe aſſerit, quod ſcilicet eadem mulier in domo Simonis caput, in propria verò domo pedes Redemptoris noſtri unxit? *Matthæus nomen tacet, quia caput unxit: Joannes nominat Mariam, quia pedes. quaſi dicere voluiſſet: Quando Magdalena ſuperiori, ſublimioriſque corporis Chriſti membro, id eſt, capiti iungendo dedita eſt, aliud ei nomen non deberet, quam ut appelleretur mulier: at verò quando in terram proſtrata jaceret, & ad pedes inſimam nimirum humani corporis partem humiliatur, jure nomen MARIÆ meretur, MARIAM nominat, humilitatem indicat, neque enim Maria ſine humilitate ſtare po-
 teſt, cum virtus humilitatis à Maria proſus ſit inſeparabilis. Atque idem Joannes Evangeliſta dicit: *MARIA unxit pedes IESU, quia in Maria humilitatem in honore habet* inquit Damascenus. Cui igitur Sanctiſſimum hoc MARIÆ nomen melius, quam Beata Virgini convenire poterat, quæ hodierna die ad Sancti ſacerdotis pedes in Templo adeò profunde humiliatur, & cum inter cunctas creaturas puras omnium puriſſima eſſet, ac proinde nullam ſe purificandi neceſſitatem haberet, factos tamen purificandi ritus humiſſimè proſus, ac reverenter obſervavit.*

11. Nequeo hic ulterius progredi, quin

prius exactam duorum Scripturæ locorum ponderationem præmiſerim, quorum unum Sanctus Lucas, alterum verò Sanctus Joannes recenſet. Primus enim videlicet Sanctus Lucas recenſet, quod Gabriel Archangelus à Deo in Nazareth ad MARIAM Virginem ut cum illa Incarnationis Verbi negotium eximium concluderet, ablegatus, & mox ut in ejus conſpectum venit, cum civitate verè Angelica cum illa tractaret, illam ſumma cum reverentia ſalutando, verique Dei matrem aperte declarando. Quod cum audiſſet ſubito turbata graviter for-
 tit: *Turbata eſt in ſermone ejus.* Verum O Maria, dic obſecro, cur turbaris? Nunquid hic Gabriel nuntius eſt ab ipſomet Deo ad te ablegatus, cujus pulchritudo omnem creaturam pulchritudinem corporalem longe excedit? Quod ſi maximus, qui ſub ſtellarum ſphæra vivit, peccator, qualis ego ſum, ſalutaſter, juſtam haberes obſtantiæ tibi repræſentatam deformitatem, turbationis animi tui cauſam, & occaſionem; at verò cæleſtem videndo Angelum, audiendo à Deo ad te miſſum Ambaſciatorem te tanta cum reverentia ſalutantem, intelligendo te futuram Dei matrem, quam obrem turbaris? Quodnam potuiſſes felicitas illo accipere nuntium? Cor tuum potius præ nimio gaudio jubulare, & exultare debuiſſet. At verò majorem vobis, O Auditores, ſuggeram admirandi materiam, vobisſque Marianæ hujus turbationis intelligentiam arduam magis magiſque difficiliter eſſeiam, ſi id, quod dilectus Chriſti Evangeliſta ea, quæ tempore Crucifixi Redemptoris noſtri in monte Calvarie acciderunt, deſcribens recenſet, diligenter obſervaveritis. Dicit itaque quod dum inter ceteros Maria quoque Chriſto in cruce ſuſpenſo aſſiſteret, hic moribundo vultu ſuo ad eam converſo dixerit: *Mulier ecce Filius tuus, deinde dixerit Diſcipulo: Ecce Mater tua.* Quo animo MARIAM hæc crucifixi filii ſui verba accepiſſe exiſtimatis? Num fortè conturbato, in æſtu aſſiſto? Minimè gentium. Et tamen ob hunc Chriſti ſermone majorem habebat turbationis ſui occaſione in Monte Calvario, quam audiendo domi ſuæ loquentem à Deo ad ſe ablegatum Angelum. Hic enim quæ virgo tantum erat, in Dei matrem electa fuit. In Monte Calvario autem ea, quæ Dei mater erat, mater facta eſt puri hominis. Et tamen quæ ibi turbatur, hic ne vel minimum moveretur. Cur ita? *Turbatur ad Angeli verba. Mater ecce*

D.P. Auguſt. Ep. Toler. in Ioann. uem.

Damaſ. orat. de dormit. Maria ap. Moſaph.

illius rursus, non legitur hic turbatam Virginem, nec filii verba expendisse. Turbatur cum Mater Dei eligitur, non turbatur cum ex Dei matre hominis mater efficitur. Jam igitur disparitatis explicatio nem & rationem, si placet, auctulcate: Quia humi- la Virgo quod celsitudinem sonat, quale est audite se exaltatam, & in Dei matrem electam esse, ex- horret; quod humilitatem continet & demissionem, quale est ex Dei matre hominis matrem effici- amat. Et sine ulla discussione aut trepidatione & li- bens audit, & secum amplectitur. En causam cur ad semionem salutaris Angeli maria turbetur.

11. Hæc sancta virtus fabulam illam in men- tem mihi adducit, quam Poetæ de ramo aureo fixerunt, de quo Virgilius dicit: *Vno avulso non desicit alter;* dum enim discursum hunc termina- re decrevissem, novos menti meæ subministrari, & suggeri conceptus deprehendo. Matthæi cap. 1. Lego, quod dum S. Joseph intumescens, prægnantemque Mariæ sponsæ suæ uterum at- tenderet, seque nullam illius habere participium certo sciret; cælestia autem penetrare mysteria nō posset tamen quidem ne vel minima hac de re mentem ejus sinistra pulsaret cogitatio, contine- re se tamen non poterat quin atronitus supra om- nem phantasmam in extasi raperetur, ideoque cā- clam deferre decreverat: *Voluit occulto dimittere eam.* Verum, heu, O Maria, quid facis? an spon- sum tuum, quem diligis mente suspensum esse, & cogitationibus variis agitati non vides? unico dū- taxat verbo illum latificare iterum haud dubiè poteris. Si enim illum divini hujus mysterii con- scium feceris, & ipsum plane consolari, simulque ne à te recedat, neque deserat, impedire facillime poteris? Cur igitur obmutescis & taces? An spon- sum omnium cogitationum consiliorumque spon- sæ suæ conscium esse debere ignoras? Recepterat olim sanctus Paulus Apostolus à DEO favorem quendam omnino eximium, quando ad secretis- sima tertii cæli arcana, æternamque Paradisi bea- titudinem, contemplandam cominusque viden- dam à Deo raptus fuit. Veruntamen obse- vo San- ctum Apostolum hæc à Deo acceptam præro- gativam nulli hominum unquam revelasse, nisi dum post quatuordecim annos ad Corinthios scriberet, tunc enim id ipsum revelavit de se in ter- tia persona tali, cum dextera te loquens, ut vix aliquis cum de semetipso ibi loqui, aut advertere possit, dum ait: *cio hominem in Christo ante au- nos quatuordecim raptum usque ad tertium cælum.* Neque tunc vel minimam gratiæ hujus men-

tionem fecisset, nisi aliqua ad id fuisset neces- sitate coactus? *Conatus est ne sibi non veros Apostolos præferrent prava opinione decepti.* Optarem equi- dem scire, cur Sanctus Apostolus eximium hunc à Deo sibi præstitum favorem tanta cum indu- stria, sub silentio tegere, nullique hominum reve- lare voluerit? Nunquid in gloriam Principis nota- biliter cedit, si quas subditus de manu ejus grati- as accepit, palam recenscat & manifestet? Quis non diceret subditum Principis Magnanimitatē ideo intra silentii tenebras occultare, & abscon- dere voluisse, ne scilicet à subditis post revelatos favores receptos passim de prædicaretur, evehere- turque in cælum? Cur igitur Sanctus Paulus tanta cum industria, & cura rem hanc tanto tempo- re absconditam esse voluit? Respondet, ex humi- litate id ipsum fecit; nolens ut è suo ore quispiam, quitoam tam eximis à Deo favoribus, & gratis fuisset sublimatus, intelligere possit. Et hic qui- dem ipsissimus punctus est supra insinuat. Nā te velando Josepho uterum suum Spiritus sancti opera ingravatum esse, quodq; Verbum incar- natum hujus futurus esset partus, id enim fecit set, ac si excellentias suas, præcipue vero, quam erga Deum habitura erat, maternitatem manife- stasset, ideoque ea omnia per humilitatis actum silenter præterire voluit sponso suo gravedinem uteri sui profus celando, sperandoque decetero quod Deus de omnibus suaviter benigneque pro- visurus esset, prouti etiam fecit, dum ad Josephū Angelum quendam veluti Legatum suum misit, qui ei diceret: *Noli timere accipere MARIAM Conjugem tuam quod enim in ea natum est, de Spi- ritu sancto est. Hoc divine providentia reliquit, quā- via suspitionibus locus esset, maluit enim id humiliter occultare, quāam vel apparenter humilitati de- rogare.* Verum O cælestis Regina, tecum uno al- tero ve verbo loqui seu discrete gestio, atamen cum omni possibili reverentia. Dic igitur, te ob- secro, quam obrè hodie expleto puerperii tui tē- pore, in templum te recipis. Lex enim te nequa- quam obligat, utpote quæ ipsa sanctitate, & puri- tate purior es, & sanctior. Conditionem tuam ei, qui Templi antistes est insinuas: te Dei Matrem esse, & Spiritus Sancti opera concepisse, tuumq; filium verè incarnatum Dei æternum Verbum audacter dicit, & libere confitetur, neque enim ullus erit, qui replicare ausit, quia potius Sacer- dos te utpote puram, & mundam ab omni lege exemptam esse de-clarabit. Veruntamen consiliū istud ei minime placuit, quin potius se, tamen

apud E- boren de contemp- tu glo fol 551.

Matt. 1. Franc. Lab. 1. 2. prop. 13. fol. 456. col. 1. de humil. Maria.

Albert. mag. sup. Missus est c. 50.

putissimam, ad minus apparenter, & extrinsecus tantum purificationis se indigam demonstrare, quam humilitatis suae rectitudini praedjudicare voluit: *Occultat se esse Matrem Dei, tantam gratiam manifestando, fortasse humilitati suae deroget, inquit Albertus Magnus*

Luc. 2.

13: Maria & Joseph gemmam certe pretiosissimam, sibi que gratisimam & veluti oculorum suorum pupillam Filium nimirum suum Jesum amiserant, ideo quae maesti proflus erant, valdeque afflicti. Ipsum in quovis civitatis angulo, in templo, in cognatorum aedibus summa cum diligentia requirebant quemlibet obvium num dilectum Jesulum suum vidisset, interrogabant, sed frustra *Requirebant eum inter cognatos & notos*. Tandem vero ad templum redeuntes, ibi eum in medio Doctorum sedentem, & de nonnullis difficilioribus sacrae Scripturae locis disputantem invenerunt, eratque ibidem prodebat sapientia, & quae ad propositas quaestiones reddebat responsum oracula adeo digna, atque stupenda, ut omnes ibidem praesentes Rabbinii veris ad se invicem vultibus attoniti remanserunt & obstupescerent: *stupescerunt omnes, qui eum audiebant*. MARIA autem & Joseph ipso viso consolati sunt, & finito disputationis congressu MARIA manu sua illum dulciter apprehendens, & de gravi ex ejus amissione exorta animi turbatione intus dolens, dixit ei: *Fili quid fecisti nobis sic*: Deinde vero mystica haec verba subjunxit: *Pater*

Luc. 2.

Ergo dolentes quarebamus te. Quibus in verbis bene observandum est, quod Josephum in iis sibi metipsum praeferat. Prius enim dicit, *Pater tuus*, suam vero personam secundo loco nominat, dicens *Et ego*. Ecurid facit? Certe cum Maria Josepho longè sit dignior potius dicere debebat: *Ego, & Pater tuus*. Respondenti quidem posset id illam fecisse ut divino obtemperaret mulieribus imposito praecipio; Mulieri namque dicitur: *Sub viri potestate eris* Ne habeas, quod huic opponam. Veruntamen quæso ad Acta Apostolorum perlustanda huc huc concedite. Ibi enim invenietis quod postquam Christus è monte Oliveti sedens in caelos ascendisset, Apostoli omnes, & quæ quot cū illis erant, de monte descendentes in civitatem sese receperint, atque ad persolvendam Deo orationem canaculum fuerint ingressi. Sanctus Lucas autem, qui facti hujus historiam recenset, vere me obstupescere facit, idque ex sequenti causa: nam postquam omnes discipulos, omnesque qui in ea societate erant, viros & feminas speciatim nominasset, ultimo tandem

Gen. 3.

loco Mariae matris Jesu mentionem facit. *Hi omnes, inquit, erant perseverantes in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jesu*. Sed quid facis, O Luca? Nunquid hæc cunctis aliis dignior est? Praefertenda igitur erat, & primo, non vero ultimo loco nominanda, ipsamet namque Lex id ipsum expresse praecipit, dum ait: *Digniora sunt praefertenda*. Sic enim cum Eutropius suum exercitum copijs Themistocles militibus adjuvasset, ut simul adversus Persidem procederet, praecedentiam seu primum in itinere panter & certamine locum postulabat. Tunc Themistocles, sine ulla verborum controversia locum primum concessit, affirmans eum primarium ducem habiturum iri, qui adversus Persas pugnando, majorem melioremque operam navasset. Quasi dicitur: *Actiones & quæ exhibituri sumus facta sit qua determinabunt utique utri nostrum primus locus debeat*: *Pati quoque modo non locus aut positura situs, sed meritum excelsentia Mariae praeter ceteris omnibus praerogativam adjudicant*. Agellus Lacedaemorum Imperator in solemnibus, qui publice exhibebantur Ludis, cum in loco quodam sibi maxime convenienti, suaque magnificentia inter eos collocutus esset, dixit *Bene sane habet, ostendam enim non locum viris, sed viros loco conciliare dignitatem*: Ita quoque nullam Maria loco honorificentiam capiebat, quin potius à Maria honorabatur locus. Omnes quidem responsores hæc veluti bonas, & æquas recipio, verumtamen hanc à sancto Bernardo allatam tanquam ceteris meliorem maxime approbo. Dicit enim mellissus hic citatus Doctor, quod sanctus Lucas id fecerit, eo quod Mariae indolem sibi optimè habuerit perspectam, si enim ipsam primo loco nominasset, videri potuisset ingens Mariae humilitati inferre praedjudicium, utpote quæ locum novissimum tenere docet, & ideo quanto omnibus major erat, tanto se humiliorem exhibebat, & quæ merebatur locum primum, ultimum & humillimum, semper & ubique capitate studebat: *Redeuntes Apostoli à monte Oliveti unanimiter perseverabant in oratione; ibi forte Maria adfuit, nominetur & prima, quæ super omnes est, tam sibi praerogativa: quam sua privilegio sanctitatis. At Maria quanto major erat, humilior sit se, & cum prima esset, omnium se novissimam faciebat. Unde sancti Augustini quoque opinio est, quod B. Virgo ne humilitatem suam offenderet, Josepho sponso suo primum semper locum celsit, amisso Redemptori nostro*

firo dicens: Pater tuus & ego dolentes, &c. Erat humillima, nec se marito nec in ordine nominis praeferebat, ut diceret. Ego & Pater tuus, sed Pater tuus, inquit, & ego, non attendit sui veri dignitatem, sed ordinem conjugalem.

14. Et quidem nihil in se eximium habet, si is quidam nascitur in fasciis utilitatem & paupertatem invenit, & ad humilis fortunae pedes prostratus calamitatibus & miseriis semper, & ubique expositus jacet, nec habet aliquod, unde superbarum cogitationum, & elati animi supercilium enasci possit fundamentum, si inquam talis humilitatis se amatorem exhibeat, qui in se praeter vilitatem & abjectionem nihil videt: Non est magnum esse humilem in abjectione. At vero quod persona aliqua nobili sanguine nata, virtutibus eximia, meritisque valde sublimata non effertur in semetipsa, nec veluti novellus quidam Narcissus sibi in speculo tanquam pulcher complaceat, sed cogitationes humilitati confederatas semper fovet, miraculo non ab simile esse exultimo, nam juxta doctrinam Apostoli Scientia inflat, & prout Seneca observavit: In his, qui sapientes gloriamur & superbumus. Et tamen Beatissima Virgo cum regia stirpe progenita esset, & in sublimissima, quam Deus tribuere possit Matris Dei nimirum dignitate constituta, cum inquam esset meritorum divissima, praecleara virtutum omnium residentia, metropolis gratiarum, sanctitatis theatrum, nullos tamen sive in mente, sive in lingua sive in quibuscunque aliis actionibus alios, quam incomparabilis & incredibilis ejusmodi humilitatis affectus habuit. Quis enim satu admiretur Virginem ad eminentissimam Divinae Maternitatis dignitatem evectam, cali terraque, atque totius universi Dominam ac Regnam adeo se demississe, & abjecisse, ut ancillam Domini se appellaret, & qua in puras creaturas facta erat omnium prima, fieret omnium novissima?

15. Fidelissimus Christi Secretarius Joannes Evangelista magnam Dei Matrem mentis suae oculis conspexit, viditque quod Luna magnificum ei ex luminoso argento thronum erigeret, Sol ex aureis filis divissimam contexeret vestem Attalicam, flava capillorum suorum coma pulcherrimum circa caput ejus rutilantium stellarum circulum instar ditissimi cujusdam diadematis conficeret. Hancque egregiam ac mylticam visionem enarratus ita scribit: Mulier amicta Sole, Luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim. O praecleara

ornamenta! Veruntamen, O Joannes, video quidem quod cum singulari diligentia exteriorum corporis factum & pompam describas, alit vero longe praecleariores dignitatis, & auctoritates silentii velo adumbrare videris. Nunquid enim mulier ista, de qua loqueris, Regina est, Imperatrix est, Virgo & Mater Dei est? Quis dubitat? Cur igitur illam vulgari nomine mulierem vocas? Merito illam titulo aliquo suae Majestati consentaneo, id est Regiam, Imperatricem, &c. nominare debuisses, haec enim nomina dignitatis, & perfectionem quandam expriment: cu contra mulieris nomen, imperfectionem, instabilitatem damnum insinuat. Veruntamen frustra haec omnia dicuntur, na S. Evangelista optime sciebat, quanta esset, & quam insignis Beatae Virginis humilitas, ac proinde verebatur, na si illam aliquo majestatis titulo compellasset, vehementer eam offenderet, ut igitur humili suo corresponderet genio, vile illi & humile simplicis mulieris nomen imposuit: Non matrem, cujus humilitatem maxime cognoscebat, sed mulierem vocat, quod est nomen commune cuilibet mulieri. Non autem matrem, quod maximam dignitatem includit.

16. Porro MARIA, magnifica illa beatitudinis encomia, quibus ab Elisabetha cognata sua salutabatur, scilicet Beata, qua credidisti, quoniam perficientur ea, qua dicta sunt tibi a Domino, haec inquam inaudiens, ipsa quasi sermonem interruptum per volens subito subjunxit: Magnificat anima mea Dominum: quasi diceret, haec gratia, & favores, praerogativa ista, quas in me, O chara cognata Elisabeth, recognoscis, multum sunt a meo merito alienae, sola Dei manus omnium bonorum istorum liberalis dispensatrix extitit. Bene quidem haec omnia disci, O MARIA, veruntamen dic, sodes, cur Deo nostro communem illum Domini titulum, qui ab omnibus ei creaturis debetur, attribuis? Cur non potius in haec terminis tibi solius magis appropriatis, tuaque non vero aliorum linguae maxime consentaneis eloqueris dicendos: Magnificat anima mea Patrem meum, sponsum meum, Filium meum? Nequaquam (ita videor mihi respondentem audire Mariam) id mihi facere convenit: Hi enim tituli Patris, sponsi, & filii a me pronuntiat multas mihi excellencias, & dignitates conciliarent. Eo ipso enim, quo Deum nomen Patrem, gloria mea erit me ejus esse filia, si sponsum voca- vero, me quoque sponfam adeoque in sublimi nimis gradu constitutam esse simul insinuat. Si Filii titulo eum appellavero, nimis arroganter loqui censebor, utpote quae nescio quam auctoritatem super

Auct. adit. Gloss. ibi.

Luc. 1.

Luc. 1.

super

1771
1026

super ipsum mihi vendicem. Videtis igitur O Auditores, quod nullo alio, quam Domini titulo Deum suam Maria compellere velit, eod quod hic titulus dicat relationem ad servum, cumque se jure meritisimo appellare possit & filiam, & sponsam, & Matrem, attamen, ne dilecta sibi præjudicet virtuti, & profundæ humilitati, Deum appellando Dominum, se humilem Domini sui proteclatur, & proficitur esse ancillam & famulam. Est hæc observatio sancti Antonini Archiepiscopi Florentini, dicentis: Non dicit sponsus non Patrem, non Filium, quamvis quodlibet eorum dicere posuerit verè sed tantum dicit Dominum, ut omni via proprias laudes fugeret. Si dixisset sponsus, Patrem, vel Filium, in multum se laudaret, sed dicit Dominum, quod est relativum ad servum & ancillam. Quapropter licet celebrent alii Casandrum illum, qui nunquam Regium sibi usurpavit nomen. Vel ob eximios humilitatis actus Tiberium Cæsarem, eo quod cum Senatoribus erecto corpore stando semper locutus, eosque in plateis obvios sibi profundè reveritus fuerit, locumque digniorem, ipsam cesserit: Ita gradu se humilia vit. Aut Ludovicum XI. Franciæ Regem Caroli septimi filium eod quod ex humilitate vili & abjecto se habitu vestire consueverit: ut viliori veste amictus conspiceretur, operam dabat. Hocce tamen omnes in humilitate in immensum antecelluit Beatissima Virgo Maria, adeo ut illorum humilitas, arrogantia potius & superbia censeret possit, si cum Deiparæ Virginis profunda humilitate comparatur.

D. Ant. tit. p. 41. c. 28. §. 5.

Alex. ab Alex. l. 2. c. 19.

Idem. l. 4. c. 11. Bapt. Fulg. li. 3. c. 6.

Beda in Cat. D. Thob. fol. 156. col. 2.

D. Aug. Remig. Ludolph. Carthus. ibi de appar. t. Dom. fol. 25. col. 1. N. ca. 11.

17. Tandem obsecro vos, Auditores, dicite mihi, cum Lex Moysi præceperit ut mulieres divites in templo purificandæ Agnellum ad offerendum adducerent, pauperes vero, quæ ob pecuniæ defectum illum sibi comparate non poterant, par turturum, vel columbarum præferant, quam ex hisce oblationibus B. Virginem usam fuisse existimatis? Num forte Agnellum? Minime, quid igitur? Duos pullos columbarum. Verum intetrago ulterius, nunquid ipsa ad comparandum sibi agnellum sufficientibus instructa facultatibus erat? Scio equidem Tres Orientis Reges aurum è thesauris suis acceptum ei obtulisse; Et quidem si Donatorum respiciamus qualitates, nec non & ejus, cui aurum illud donatum, consideremus conditionem, dicendum profecto respondisse, adeoque in magna copia fuisse oblatum. Unde cum tantam auri oblatis copiam habuerit, cur in templo non comparavit in qualita-

te personæ divitis agnellum offerens, sed duas tantum columbas obtulit? Ad hoc duas tantum adferam responiones, & unam quidem proposito nostro accommodatam, quæ est Dionysii Carthusiani dicentis, Mariam id ex humilitatis motivo fecisse, utpote quæ pauper omnique facultate carens videri voluerit: Virgo sanctissima, qua Legis præcepto de Purificatione non fuit adhibita, quia recepto semine non concepit nec peperit. Legis præcepto obtinere paravit, ne præberet perfidia humilitatis exemplum. Alii vero dicunt, quod totum aurum illud erogaverit in subsidium pauperum, nihil profus sibi inde reservando, ideoque tanquam pauperula & humilis mulier duos tantum pullos columbarum obtulerit. Curate igitur, ut B. V. Mariæ Protecclitricis, & Advocatæ nostræ veros vos imitatores esse probetis cum per actus profundæ humilitatis, tum per opera caritatis erga pauperes illis largis elargiendo Elemosynas. Sistaas non nihil.

PARS SECUNDA.

18. Aristoteles, qui in investigandis Naturæ operibus sibi parem hæcæus non habuit, dicit, omnia quæ esse aliquid habent, à communis producta & generata esse: Omne quod fit, à suo contrario fit. Sic dulce ab amaro nascitur, calidum ex frigido, sanitas ex infirmitate, lux a tenebris, pax à bello, esse à privatione, sive non esse. Hanc autem Philosophiam seminativè non caute intelligendam esse existimo. Id est, à contrario tanquam à termino à quo, sed non tanquam à causa efficiente. Excellentia Mariæ suam ab humilitate tanquam causâ efficiente habuere originem. Sic quoque plures alios à vilissimo & abjectissimo statu ad summas quas mundus venerat & adorare consuevit, dignitates erectos esse reperio. Lamusius à parentibus mendicis ortus est, utpote cuius mater publicè quæstum facebat, & tamen in Longobardorum Regem Angelimundi Succellorem electus fuit. Servius Tullius filius Octaviæ servæ electus est in sextum Romanorum Regem immediatè post Lucium Tarquinium Priscum. Marcus Julius Licinius in Dacia patrem admodum inopem in cultu agrorum invenit, & tamen ad augustale culmen ascendit. Valentinianus, qui patrem habuit funes torquentem, ad coronas & sceptræ erectum se vidit. Opilius Marcinus antea vilissimis servitutis ceteris detritus, ex humilis fortuna ad Imperium confendit. Valerius Diocletianus cognominatus Jovis pare

pare Notario aut liberti Imperator factus est. Etenim cum similibus eventuum plenè sint historia, hæc pro pluribus aliis quæ adduci hæc loco possent, sufficiant. Beatissima autem Virgo Maria supra Regnorum Imperiorumque Coronas & Scepta solius profundissimæ suæ humilitatis virtute sublimata & exalta fuit. Et tamen prædictorum Principum dignitates, & excellentiæ ne quidem eum minima Mariæ excellentiæ ullatenus comparanda venit. Imo eisdem quo de illa dicitur quod ejus humilitas ad immensam Maternitatis Dei gloriam eam sublimaverit, nihil quod in super super addi possit excogitari posse viderur.

19. Verba illa à Salomone in Cantico Sponsæ nomine expressa, nimirum: *Dum esset Rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suavitatis.* à S. Bernardo B. Virginis Mariæ adscribuntur. Et quidem Rex, de quo ibi fit sermo, Verbum est, in accubitu suo, id est, in sinu Patris in quo quiescit, ut Aegydius Columba exponit. Nardus mea in cælum usque odorem suavitatis exhalavit. Quænam autem hæc Nardus, & mita ejus fragrantia significat? Nardus mea, id est, humilitas mea; Nardus enim est herba medica, & odorifera. & significat humilitatem: Hæc utiq; omnia bene dicuntur, sed, quod difficile esse videtur, est quod sequitur, nimirum: *Fasciculus myrrhe dilectus meus inter ubera mea commorabitur.* Quomodo hæc inter se conveniunt? Præsertim accubitus, postea autem sequitur: *inter ubera mea.* Scio equidem quod Deus sit infinitus & immensus, qui proinde potest in quovis loco facillime repeti: at veto cælestis Sponsa Maria de esse quodam particulari & per unionem Hypostaticam originato loqui velle viderur quasi diceret: Cum Verbum æternum in sinu Patris esset, & nardus humilitatis meæ, dum me coram Gabriele Archangelo vilissimam Domini ancillam profiterer dicendo: *Eccc Ancilla Domini,* suavisimè in cælum usque odorem spiraret, Deus Opt. Max in sinu meo habitaturus & incarnandus subito advenit, qui inter ubera mea commorabitur, quando Verbum caro factum est. Unde Bernardus: *Quid est aliud Nardus mea dedit odorem suum quam placuit mea humilitas? adeo ut cum esset Rex in accubitu suo, illud quoque humilitatis odor ascendit.* Postea vero propositæ difficultati respondet dicens: *Modò inter Sponsa ubera. Magna humilitatis virtus est odor, cui etiam Deitatis Majestas se inclinet.* Cum igitur Verbum ex virtute humilitatis sit incarnatū, dicere jure merito possumus, humilitatem causam esse cur Maria mater Dei effecta sit. O dignitatē protus sublimem, quæ omnes Regnorum Imper-

riorumque coronas incomparabiliter excedit?
20. Ad hanc autem veritatem efficacius persuadendam velim mihi eam à pietate vestra dari licentiam, quam scio à scholastico rigore negari. Ita enim opinio mea inclinatur animus, ut affirmare a se humilitatem Mariæ infinitam fuisse, eo tamen modo, cuius se capax reddere possit pura aliqua creatura. Sciendum igitur duo assignari posse infinitorum genera, quorum unum ad positivum, quod omnem imaginabilem amplectitur perfectionem, hocq; infinitum in Deo reperitur, imò Deus ipse est, & extra Deum nequaquam datur aut reperitur. Alterū est privativum, vel negatū, quod excludit omne ens, & non est ens, id est, nihil est, quo nihil potest minus inveniri. Infinitum positivum adeo est perfectum, ut nulla illi possit perfectio superaddi, juxta quod dicitur: *Infinito nulla potest fieri additio*, secus enim infinitum non esset: Et contra verò nihilum adeo nihil est, ut nihil illi adimi possit, si enim à nihilo quippiam tolli posset, nihil certe non esset. Unde quia post nihilum nihil est, ipsiq; nihilo nihil potest adimi, sequitur consequenter quod nihilum adeo nihil sit, ut nihil quod nihilo minus sit dari possit. Adeoq; sicut infinitum positivum est infinitum, quia omne mentis perfectionem excludit, ita ut nulla ipsi perfectionis entitas superaddi possit, excludaturque omnem entis privationem quantumvis minimam: ita quoque infinitum privativum vel negativum ad minus per similitudinem vel analogiam infinitum quoque dici poterit, quia excludit omnem imaginabilem, ostensivam entitatem, ejusdemque directæ, & formaliter includit negationem, ideo ut si aliqua quantumvis minima positiva entitas ab eo tolli posset, eo ipso non esset nihil, sed vera entitas. Porro certissimum est Beatissimam Virginem positivè infinitam esse nequaquam potuisse, eò quod hæc infinitas soli Deo conveniat, interea tamen negatè vè infinitam se facere voluit omni positiva entitate se privando, sibiq; nullam, quantumvis minimam, reservando sequi ipsissimum nihil esse proficendo, idq; fecit quando Elisabethæ cognatæ suæ ipsam tanquam præ cunctis mulieribus benedictam sanctamq; deprecanti, respondit: *Quia respexit humilitatem,* vel ut Vatablus legit: *Nihilitatem ancilla sua.* Unde per profundissimæ humilitatis actum, omnè a se positivam entitatem, excludendo, facta est privativè infinita. Atq; ideo agedum ò mulier, dicit Deus: *Prævideo quod usque ad infinitum privativum te sis humiliatura, id est, ad ipsum usque nihilum, ideoq; ad participationem infiniti cuiusdam positivivi, te sublimare de-*

Arist.

Luc. cap. 2. Vatabl.

D. Thom. in 1. sent. c. 4. n. 9. 1. c. 3. fol. 136. E. Dionys. Cart. in Con. n. 8. Alex. de Alex. in summa p. 1. q. 19. n. 6.

Veget. lib. 1. de re milit. c. 6. 3.

1. Reg. 16. 2.

crevi, ut vera mea sis futura mater. *Mater Dei.* Tu ad infinitam usq; humilitate te demittis, atq; ideo ad infinitam quandam dignitatem ego te exaltabo. Unde bene S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus. *B. Virgo* inquit, *in quantum est Mater Dei recipit quandam infinitatem ex infinito; cui comparatur.* Et Dionys. Catholicus ait: *Certe in quantum est mater veri Dei est dignitatis quodammodo infinita.* Unde, sicut infinitum est cui nihil addi potest cunctatis vel perfectionis; ita quoque Alexander Aletis Virgini nihil superaddi dignius potuisse affirmat: *Non potuit B. Virgo fieri mulier scilicet, quantum ad esse gratis, quod in ea conciperetur Christus. Et quod etiam ipsa est mater Christi.*

11. Hac autem altitudo suam à demissione originem, suosq; ab humilitate recepisse natales, libenter recognoscit. Statuta præceteris præhorum tempore in militibus valde est iograta, juxta prædicens Vegetij placitum dicentis: *Proceritatem non magnopere desid. res.* Eliab à Regno exclusus fuit. Deo id ipsū. Samuelem monente dum ait: *Ne respicias altitudinē stature ejus, quoniam abjeci eum:* Et contra verò David, quia statura pusillus, & conditione humilis erat; ad regnū fuit evectus: *Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves, surge & unge eū, ipse est enim.* Unde stantiam corporis proceitas homini præjudicium adfert, quid non afficiet fastus & elatio mentis? Similiter si statura humilis adeo est proficua; multo magis in meritorū hircū atq; augmentū redudabit humilis & submissus de semetipso sensus de Eudoxia Imperatrice legitur, quod post mortē Patris sui ab Urbe Atheniensi patria sua recedens Constantinopolim concesserit, quo in loco Imperator velut in Imperii sui metropoli residere cōsueverat. Hic ergo cum hospes, peregrina, & profus inops, & egena confisteret, Theodosius Secundus Imperator ejus singulari modestiā & veccundā permotus, ejusq; profundā humilitate affectus mox ipsam ad Palatiū advocatam, sibi desponsavit, & Imperij sui confortem & imperatricē publicā Præconis voce declaravit. Veritatem hanc foeminam humilē fuisse mirum nequaquam fuit, ipsa namq; vili patre nata, omniq; humana ope distituta, velut advena, degabat in patria aliena: at verò Beatissima Virgo regio sanguine progenita, in cognatorum suorum adibus moram trahens Elisabethæ & Zachariæ, qui eam eum omni lætitiæ, & jubili demonstratione gaudentes in domum suam susceperant, gratissima erat, & tamen coram illis adeo se humilem exhibuit, ut se nihilum quoddam esse coram ipsis demonstravit dicendo: *Respexit humi-*

litatem, Nihilitatē ancilla sua, ideoque nequaquam mirandum est, quòd Pater ipsam in exili, terræque Imperatricem, Spiritus Sanctus in Spouluam, Verbum denique in veram, naturalemque matrem suam elegerit & adoptavit.

21. Valerius Maximus refert Tarquinium filios suos ad templum Oraculi Apollinis Pithij eo hie ablegasse, ut numen illud adorarent, ac ingentē illis à se datam, auri copiam eidē doni loco offerrent. Hic se Junius Brutus comitē adjuvit, qui & eorundē functionibus præsens continuo adhibuit. Post oblatā verò auram, terminatq; e Patre inpositas religionis actiones juvenili quādā curiositate moti supplicarūt Oraculo, ut re lateas dignaretur: *Quis nam ex ipsis Romæ regnaretur?* *Vide-deretur;* id est, quisā illorum allumendus esset ad summum Imperij fastigium. Porò Oraculum inperialē dignitatem, libidinis; Romanæ Imperatrici Dominium in eum transirendū esse respondit: *Qui ante omne matris osculum adisset.* Brutus igne audito hoc Apollinis affato, per matrem terram intelligens, indultis se in terram labi sinat, in ea q; prostratus terram est osculatus: *Tūc Brutus inde ac casu prolapsus de industria se abiecit, nec que communis omnium matrem existimans culatus est.* Etenim ex universo mulierum mundo Deus unam in oculi terræq; Imperatricem, in matrem suam eligere decreverat, inter cæteras verò omnes sola est electa Maria; eò quòd ad veram usque se humiliter, diceudo: *Ecce Ancilla Domini, Nullam virtutem virginis magis Deum respicit, quàm humilitatem;* inquit S. Ildephonus.

23. Verum enim verò sub ducatu Spiritus Sancti, & suaviter afflante divinæ gratiæ favore novæ convenit investigare ab humilitate Mariæ renatas & originatas excellentias. David Prophetæ regius originē primatus, seu præcedentia in Paradiso servati solitum prophetiæ oculo accuratè cōt. m. lan. magnam Dei matrem ad ea. 1. Reg. 5 dexteram stantem, & aureo gloriæ amictu sepede vestitam observavit: *Adstitit Regina à dextro non in vestitu deaurato circumdata varietate.* Porò Davidem Prophetam per Regiam illam Beatissimā Virginem Mariam intellexisse. Anthanasius us, s. Ildephonius, Petrus Damianus, Gregorius Nicomediensis & alij pluri affirmat: *Adstitit Regina, id est, Maria Virgo.* Verum dicat nobis hie alius quis, cur Maria à dextis, Deus verò à sinistris staret? visus fuerit? Fortè similitudine dignior erat, quam dextera? Ita tempore Cyni in Periside in more positum fuisse videtur. De quo Rege Xenophon dicitur, eū dum amicum quandam honorare statueret, nihilum

nistrū illi lacus semper cedere solitum fuisse dicit. Apud Turcas quoq; teste Justo Lipsio sinistra honorificentior aestimabatur quam dextra. Verū tamen dexteram semper ipsa sinistra digniorem aestimaram fuisse certissimum est. Unde Gentiles in sacrificiis suis cultum suum religiosum ab illis Dijs primò exordiebantur qui ad dextrā quam spectabiliores excellentioresq; positi erant. Similiter quando in epulis quas antiqui adparare cōsueverat, ad hoc ut omnes biberent Crater per gyru obambulabant, omnib; præferri solebant is, qui bus ad dexteram locus positus erat. Ac proinde videtur quod Deus Mariæ dexterā cedes illi dignitatem quandā suam longe majorem imperitus fuerit, sed cur id Deo facere placuit? Auscultate rationem ab ipsamet Regina nobis allatam: *Quis respexit humilitatem ancilla sua.* Cur non dicit: *Propter humilitatem; vel in gratiam humilitatis* sed *Quis respexit? Quid sibi vult, quia respexit?* interrogas quidam moderatus: & subiungit: *R. respexit honoris vocabulum est.* Respicere enim aliquem, idem est, quod alium deserte respectū, & reverentiam aut honorare aliquem, Deus igitur respexit, id est, veneratus est humilitatem Mariæ, ut ac proinde pro dignitate sua satis honorificè tractaret, dexterā ei cedere voluit: *Astitit Regina à dextris tuis.* Cur à dextris sponsi semper astiti *Personas enim honore dignas soliti sumus ad dexteram collocare.* Sic Virgo ad sponsi dexteram humilitate coronata collocatur. 24. S. Antoninus Archiepiscopus in oratione mēte & spiritu in cœlum elevatus, visus est sibi videre quod Verbum incarnatum summa cū reverentia adoraret Mariam; Quod cum Dei filii minus decere videretur, auditus est dicere: *Deus meus non dicit Deum sœmina inclinari Cui Dei Filius respōdit: Tam in istud decens est matri filium subdi.* Et S. Bernardinus de Senis affirmat, quod *Reverentiā filiali in matrem dignissimam dicitur eam in cœlo adorasse.* Hanc Ergone Creator creaturam suam adorat? Idemmet vehementer quoq; S. Bernardinus admirabatur, dicens: *O bone Iesu Omnipotens sempiternus Deus, quid est quod mulierem adorat? quali dicere: Coram tuis pedibus Infernus cum cœlo pariter & terra prosternuntur, & tu ad mulierem aliquam adorandam te humiliate videberis? quis hoc audire poterit non attonitus aut itupescit? Veruntamen cesset omnis admiratio; ipsa namq; ejus humilitas eam etiam ab ipsomet Deo admirabilem reddidit. Volo eam merito adorare, quia adorandam efficit meritum humilitatis, nam in ea fuit humilitas incomparabilis.* 15. Et enim insinuat non possum, quod devotio quæ erga Mariæ humilitatem feror, tanta sit ut e-

tiam in quosdam loquendi excessus me abripiat, industriè tamen cavendo ne veritatis aut sacræ Theologiæ terminos transcendam. Et quid igitur dicitur esset, si me coram vobis affirmare non dubitarem, tantam esse humilitatis Mariæ excellentiam, ut ipsis quoq; tribus Sanctissimæ Trinitatis personis Majestatem aliquam contulisse dicitur possit: Hoc saltem omnibus notum est Patre æternum valde in hoc nomine gloriatum esse quod Deus hominū scilicet Abraham, Isaac & Jacob vocatur: *Deus Abraham, Deus Isaac & Deus Jacob.* Verū dicat aliquis, nunquid Pater æternus Dei Deus convenientius appellari potuisset? Minime gentium; Neq; enim Pater Verbo suo dicere potest. Ego sum Deus tuus, nec Verbum dicere potest Patri. Tu es Deus meus; certissimū namque est, quod ex ipso, quo nos Deo Domino nostro dicimus, Tu es Deus noster, simul quoq; inferre volumus, quod Deus nobis major sit, atque superior, quodq; tanquam creaturæ ejus omnimodam ab ipso dependentiā habeamus. Etenim tres personæ divinæ, eod quod inter se æquales, & unus Deus sunt, cōsequenter una alterius deus esse, aut dici nequaquā potest. Sicut Rex Fraciæ nequit se appellare Regem Regis Hispaniarum, eod quod in coronis æquales sunt, unus altero nec minor, nec inferior est, nec ullam ab altero dependentiam habet. Quæ ratio inter ipsas quoq; personas divinas efficaciter concludit, Verum nunc rem audite prorsus obstupescendam, à Maria factam. Quid igitur fecit? per unum profundissimæ humilitatis actum hisce verbis expressit: *Ecco Ancilla Domini,* secundam in Trinitate personam è Paterno situ in virginali uterum suum efficacissimè traxit, quando mox Verbum caro factum est; eandemque personam hac ratione quoad assumptam humanitatem Patre minore effecit, adeo ut Christus Patri dicere possit: *Tu es Deus meus,* idque quia Maria mater mea per humilitatem & humanitatem suam me te inferiorem, & e contra te me superiorem constituit, adeoque tu, o Pater æterne, verè es Deus meus. Id quod David optime notavit, quando dixit: *De ventre matris meæ Deus meus es tu.* Et S. Augustinus ait: *Nam anto sæcula Pater meus, ab uberibus matris meæ Deus meus.* Non de te Deus meus, nam de te Pater meus, sed de ventre matris meæ Deus meus. Unde pulchre hic titulus hanc in se majestatem continens ut Deus Pater deinceps dicere, & gloriari possit, quod jam Dei sit Deus, id est, Deus Christi, Dei & hominis, hic inquam præstans Dei Patris titulus, à tadice nascitur Mariæ humilitatis.

Exod. 3. n. 15. & c. 4. n. 6.

Joan. c. 1.

Psal. 11.

D. P. Aug. ibi. Expo. sit. 2. fol. 24. col. 2. D.

Incub

26. Ad idem quoque propositum optime ser-
 vior, quam Gabriel Archangelus ad Mariam Vir-
 ginem de qualitatibus & conditionibus Filii Dei
 ex ipsa nasciturus disseruit, copiosa narratio. Inter
 cetera naq; dixit: *Hic erit magnus; Erit de futuro.*
 Quid audio? Erit? Igitur ante Incarnationem no-
 fuit magnus? Imo vero. Cur igitur dicit: *Erit,* &
non est utiq; respondere id quoad humanitate,
 secundum quam magnus futurus praedicitur, in-
 telligendū esse. S. Ambrosius, acutē obsevat Angelū
 idemmet Zachariae Patri Joannis Baptista dixisse:
Erit magnus corā Domino, cum hac tamen dif-
 ferentia, quod Joannes magnus futurus sit ut ho-
 mo, Filius vero Mariae ut Deus: *Dicitum est quidē*
etiam de Joanne quod erit magnus, sed ille quasi ho-
mo magnus, hic quasi magnus Deus. Verū iterum
 repeto quaestione praecedentem: Ergone Filius
 Dei quantum ad esse Dei major futurus erit? Mi-
 rum profecto id mihi esse videtur, nam si id verū
 est, certē nescio unde id aliās provenire possit quā
 ab unione hypostatica, de qua Angelus cum Ma-
 ria colloquium miscebat, haec autem esse suū ex-
 ecutivum à Virginis humilitate potissimum ob-
 tineret. Et quidē in hujusce veritatis confirmationē
 id velim observetis quod Sponsus Sponsam suam
 id est Deus Mariam alloquens in Canticis dicit:
Pulchra es anima mea suaviter & decora. Averte
oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Ubi
 alii legunt ipsi me superbi fecerunt. Quid hic di-
 cemus? Ergone Deus quoq; superbiere potest? Ne-
 quaquam, est enim Deus ipsissima sanctitas in
 abstracto; Divina tamen Scriptura ad nostram se-
 se capacitatem & loquendi modum adaptat, qua-
 si dixisset Quando ego, o Sponsa, o Maria me re-
 flecto, & quod tu mater mea sis, ego vero vetus
 tuus sum filius, attentius confidero, mox me tan-
 tam à tua humilitate excellentiam recepisse cō-
 sidero, ut si aliqua in me superbia cadere posset, de
 hoc solo sancte & piē superbiem, dū in hoc quod
 filius tuus sum nescio quam praecellentiam & in a-
 joratum in me recognosco, licet sine tua humi-
 litate eam non sum assecutus. Neque carnis assump-
 tio Deitatis derogat castitudinem, imo potius huma-
 nuaria humilitas sublimatur.

Msc. c. 2.

D. Ambr.
 apud D.
 Tho in
 Cat in c. 1.
 Luc sol.
 153. col. 4.

Cant. 6.

D. Th in
 Cat. ubi
 supra.
 D. Ber-
 nardin.

27. S. Bernardinus de caelorum Regina loquēs
 doctrinam quandam adfert satis difficilem dum
 ait: *Beata Virgo plus potest facere de Deo, quam De-
 us de seipso.* Verba sunt omnino profundissima,
 quae proinde lumine aliquo opus habeant, cum
 secus intelligi nequaquam possint. Ac proinde est
 adhiberi solita; nimirū, quod tamen si omnes per-
 sonae aequales fiat, personae tamen producetes

certam quandam originis auctoritatem super per-
 sonas productas obtineant: *Respectu divinae perso-
 nae non potest haberi auctoritas nisi se undam origi-
 nem,* inquit Angelicus Doctor. Unde quia Pater
 generat Filium, & spirat Spiritum sanctum, ideo
 quoq; quoad utramque personam originis aucto-
 ritatem habet, sicut & ob eandē causam Ver-
 bum habet super Spiritum sanctum. Spiritus autē
 sanctus, eo quod nec generet, nec spiret, hanc aucto-
 ritatem originis nullatenus possidet. Nec va-
 let consequentia haec: Ergo Spiritus sanctus mi-
 nor, aut inferior est personis spirantibus; quia au-
 thoritas illa nullam importat superioritatem, aut
 dignitatem, sed tantum consistit in potestate mite-
 rendi in suam personam productam. Unde
 Pater, quia habet auctoritatem originis inter fili-
 um, mittit Filium: *Misit Deus Filium in mundum:*
 Verbum quoque mittit Spiritum sanctum: *Misit
 vobis Spiritum sanctum;* at verō Spiritus sanctus,
 quia non habet auctoritatem originis, quare
generat neq; spirat, ideo etiam non mittit. Verū-
 tamen hanc auctoritatem Spiritus S. in operel-
 cationis per Mariae humilitatem accepit, quia
 dicit potest quod Verbum homo factum à Spi-
 ritu S. missus sit ut incarnaretur in utero Mariae
 Virginis, quia *conceptus est de Spiritu S. vel, pro-
 ipsemet Christus inquit: Spiritus Domini evange-
 lizare misit me:* vel ut ait S. Thomas: *Filius Dei
 missus à Spiritu S. quod referendum est ad huma-
 nam Naturam.* Unde facile arguere possumus
 Tertiam personam hanc originis auctoritatem,
 quam secundam Divinitatem habere non poterat
 super Verbi incarnati personam sibi acquisivisse.
 Et hoc est, quod S. Bernardinus in sua propositio-
 ne in ferre volebat cum ait: *Beata virgo plus potest
 facere de Deo, quam Deus de seipso.* Unde respic-
 tum, quem Deus deserit humilitati Mariae. *Quia
 respexit humilitatem ancilla sua.* Videntur tres per-
 sonae divinae aliquam ab humilitate gloriose vir-
 ginis recepisse praecellentiam.

28. Verū enim vix nos illis per similes somas,
 qui mare laudantes, terram nihilominus semper
 obambulante. Celebramus Mariae humilitatem,
 & in superbiam inclinamur. Unde Guarnicus Ab-
 bas dicere solebat: *Vitam nostram habetis in
 humilitate in peccatis nostris, quam veri sancti ha-
 buerunt in virtutibus suis in nobis virtus si timē
 altquam habeamus: Hec vir pro fomento superbiae.
 Sic puella quaedam adeo de sua extollebatur vir-
 ginitate, ut eum arrogantia quadam dicere cepit
 videret. Se nolle esse Magdalenam in eade; occidit
 autē quod Deus ad illa mortificandam, & humil-
 andam*

andam in imputos erga juvenem quendam amores labi eam permisit : Et meretricis fama est in prestibuli caeno. Nos qui devotissimi sumus Beatae Mariae Virginis clientes eam in hac virtute imitari studeamus. Pedibus nostris factum & morem proculcemus, & proteramus

elationis & superbiae. Deferamus in frontibus nostris scriptos humilitatis characteres. *Emulami hanc virtutem* (inquit Bernardus) *si Mariam diligitis, si contenditis ei placere*. Superbia enim in profundissimam Inferni abyssum precipitat, humilitas vero in caelum usque exaltat.

SERMO QUARTUS.

IN FESTO

S. MATTHIAE APOSTOLI.

Cecidit fors super Matthiam, & anumeratus est cum undecim Apostolis.
Act. cap. 1.

Duplex est genus fortium, adversa nimirum & prospera, ac proinde ab antiquis depingi solebat duplici vultu praedita, quorum uno minabatur aeternas, altero vero pollicebatur felicitates & prospera. Cum illa nemo sibi compromittere ventos ad navigandum secundos, neque se ad portum sine naufragio in periculo deducendum esse sperare potest. Nonnunquam etiam adeo est maligna, fallax, & dolosa, ut tamen si se tibi veluti faventem exhibeat, mox tamen fugitiva verso tibi dorso funesta adducat. Inter eos qui hoc experti sunt iure numerari potest Pompejus, vir inter eos, qui Romae florida tangebant fortuna, prostratus eximus; Hic enim cum ad mille navium gubernationem fuisset electus, jamque Mithridatis triumphator & veluti novus quidam urbis septicolis Agamemnon passim ab omnibus acclamatus esset, mox in ictu oculi a Caesare caesus, atque in Aegypto in fugam actus, tandem per insidias obruncatus est. Sic quoque eodem protinus die, quo Aurelianus sibi Domitiani Imperatoris filiam desponsaverat, dum in ludis jaculatoris exerceretur, subito extinctus fuit. Longobardorum Rex Grimualdus, dum fugatis in columbae cuiusdam signum evibrandis esset intentus, mox quaedam in brachio vena est rupta, & aperta est, *Et tantum effudit sanguinis ut cum sanguine vitam quoque haberet.* Belisarium Iustiano Imperatori adeo charum & gratum, maximique meriti virum, eo quod Persas, Wandalosque detrumphasset, Gothisque ab Ira-

lia fugatis Romam pristinae libertati restituisset, hunc inquam fors adversa dicit adeo persequi coepit, ut primo eturis sibi oculis in *Sophis templo panem manducare quotidie coactus sit.* Romanus secundus Imperator Constantinopolitanus primo in manibus Belsech Persiae Regis factus est mancipium, & captivus, deinde ingenti auri copia liberatus, atque ad suum exercitum reversus, propriis militibus luce pariter & Imperio delictus fuit. Valerianus Romanorum Imperator poterat in sua senectute vilis, quam mancipium aliquod tractari, quando manibus, pedibusque per terram reptans Persidis Regi equum ascensuro dorsum scabelli loco exhibere coactus fuit. *Nam ipse senex acerbis humi, Regem equum ascensurum, non manu sed dorso semper nitollebat.* Leo Phocas Imperator Constantinopolitanus, post habitam insignem illam adversus Bulgaros victoriam, postquam, ut nonnihil ab aliis se seorsum secedens quiete festina membra restitueret ex equo descendisset, nec esset, qui applicata ad equum, manu eundem coereret, equus soluto & excusso freno, ad Imperatoris tentoria rapidissimo motu cucurrit. Unde cum milites equum sine insidente Imperatore curstantem vidissent, Imperatorem occisum esse crediderunt, ideoque perterriti, ingentique metu perculli in fugam rursus se receperunt; Inimici vero contra hanc inopinatam fugam advertentes eos pertinaciter sunt persecuti, sicque exercitus Imperialis victus, qui gloriosus alias victor fuisset. *Nam forte ictus sinistrae fortis magis fatales nunquam vidisset?*

Pont. l. 2. cap. 8. de fors do- mest. Fulg. l. 6. cap. 2.

Guid. lib. exempl.

Paul. Arest. de Tribul. l. 7. r. fol. 346. col. 1.

F 3 2 E